

УДК 347.12:004.738.5

Некіт Катерина Георгіївна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВЕБ-САЙТ ЯК КОМПЛЕКСНИЙ ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Постановка проблеми. Сучасне життя важко собі уявити без щоденного користування Інтернетом. Кожного дня ми відвідуємо десятки сайтів, де ознайомлюємося із новою інформацією, обмінюємося думками шляхом залишення коментарів, ділимося новинами тощо. Кожного дня розробляються тисячі нових сайтів, оновлюється контент та дизайн існуючих, створюються численні нові об'єкти авторських прав. Все це потребує пильної уваги до правового регулювання відносин, пов'язаних зі створенням, використанням та розпорядженням веб-сайтами, до належного захисту прав власників сайтів та окремих об'єктів, що входять до їх структури. Тому вкрай важливим є належне визначення правової природи веб-сайту та його окремих елементів.

Стан дослідження теми. Актуальність тематики статті визначає й зростаюча кількість досліджень, присвячених проблематиці веб-сайтів. Серед дослідників зазначеного питання слід згадати П.В. Бабарикіна, О.С. Басманову, М.В. Гуру, К.О. Зерова, О. Кісіль, Н.І. Майданик, І. Томарова та інших. Однак дискусії навколо поняття та правової природи веб-сайтів не зупиняються, що обумовлює доцільність подальших досліджень у цій сфері.

Мета. З урахуванням викладеного, ця стаття присвячена дослідженню поняття та складових елементів веб-сайтів, а також вирішенню проблеми відповідальності за недостовірну інформацію, розміщену на веб-сайті.

Виклад основного матеріалу. Легальне визначення поняття веб-сайту міститься у наказі Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 25 листопада 2002 року № 327/225 «Про затвердження Порядку інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади та Порядку функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади», у якому визначено, що веб-сайт – це сукупність програмних та

апаратних засобів з унікальною адресою у мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб'єкта і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інші інформаційні послуги через мережу Інтернет.

Доктринальні позиції щодо визначення поняття веб-сайту є доволі різноманітними. Серед запропонованих визначень цікавим видається підхід М.В. Гури, який під інтернет-сайтом пропонує розуміти відокремлений, логічно завершений елемент мережі Інтернет, створений на основі технології гіперпосилань, що розташовано на сервері (host), має унікальну адресу (url), за якою до нього може отримати доступ будь-який користувач мережі Інтернет, та у своїй основі містить Інтернет-сторінку, які мають графічний вигляд, що можуть бути переглянуті за допомогою спеціальних комп'ютерних програм (браузерів) [1, с. 6]. З наведеного визначення можна зробити висновок, що інтернет-сайт поєднує як матеріальні (сервер), так і нематеріальні (програми, графічний дизайн тощо) об'єкти.

Підтвердженням необхідності розуміння під інтернет-сайтом сукупності матеріальних та нематеріальних елементів є й позиція П.В. Бабарикіна, який пропонує розглядати інтернет-сайт у широкому (як майновий комплекс) та вузькому (як цифровий твір) розумінні. При цьому дослідник пропонує під інтернет-сайтом як цифровим твором розуміти об'єктивну форму представлення та організації електронних документів і цифрових творів (наприклад, літературних творів, фотографій, аудіовізуальних творів, звукозаписів, програм для ЕВМ баз даних тощо), систематизованих таким чином, щоб ці дані могли бути знайдені та оброблені за допомогою технологій Інтернет. До інтернет-сайту як майнового комплексу П.В. Бабарикін пропонує включати всі види майна, призначені для його функціонування, у тому числі інформаційний ресурс, електронні документи і цифрові твори, до-

менне ім'я, послуги хостингу або передачі даних у мережі Інтернет [2].

Цікавим видається підхід К.С. Басманової, яка пропонує розуміти під інтернет-сайтом призначений для розміщення в мережі Інтернет результат інтелектуальної діяльності, що складається зі статичної основи (базового елемента сайту), що представляє собою програмний (об'єктний) код і породжувані ним візуальні відображення (дизайн сайту), і динамічного змісту (контенту), що представляє собою сукупність різнорідних об'єктів виключних прав та інших матеріалів, системно розташованих у межах базового елементу сайту. Авторка відносить веб-сайт до складних об'єктів авторського права [3].

В Україні на рівні підзаконних актів сьогодні склався дещо інший підхід до визначення сутності веб-сайту. Так, Листом Державного Департаменту інтелектуальної власності від 22 січня 2007 р. N 16-14/231 «Щодо веб-сайту як об'єкта авторського права» веб-сайт як сукупність інформаційних ресурсів віднесено до складених творів. У Листі зазначається, що пункт 15 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про авторське право та суміжні права» відносить до об'єктів авторського права збірники творів, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці забором, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові частини. Складовими веб-сайту можуть бути, наприклад, музичні, літературні, фотографічні, дизайнерські та інші твори. У такому випадку веб-сайт можна визначити як окремий складений твір. В будь-якому разі твори, що є складовими частинами веб-сайту, є окремими об'єктами авторського права [4].

Звернемо увагу, що зазначене стосується саме тих елементів веб-сайту, які є об'єктами авторського права (дизайн, графіка, аудіофайли, відеофайли, оригінальний текст, комп'ютерні програми тощо). Сьогодні існують різні підходи до визначення елементів веб-сайту. Так, на думку Н.І. Майданик, веб-сайт структурно складається з таких елементів: 1) дизайн; 2) структурне рішення; 3) програмне забезпечення; 4) контент; 5) доменне ім'я [5, с. 74]. Наведений підхід видається доволі раціональним за тим лише винятком, що, як видається, є підстави для розрізнення понять веб-сайту і доменного імені [6, С. 40-45]. На підтримку такого висновку можна навести наступне: один і той самий веб-сайт може розміщуватися на декількох доменних іменах, а може і взагалі не використовувати доменних імен, коли доступ здійснюється безпосередньо за допомогою IP-адреси, або переглядатися у віртуальному середовищі чи у вигляді збереженої копії [7, с. 29].

Слушно видається позиція, згідно з якою пропонується розглядати контент веб-сайту у значенні: 1) складеного об'єкта авторського права, під яким доцільно розуміти всі об'єкти авторського права, які можуть використовуватись безпосередньо при перегляді веб-сайту (шрифти, аудіовізуальні твори, фотографії, літературні твори, бази даних тощо); 2) інформаційного ресурсу, що припускає включення у контент сайту будь-якої інформації, що на ньому знаходиться, у тому числі об'єкти, що не охороняються авторським правом (зокрема, гіперпосилання) та об'єкти, що безпосередньо не можуть використовуватись на веб-сайті, а доступні для завантаження і подальшого використання в іншому середовищі; 3) частини службової інформації в HTML-документі, яка міститься в однойменному полі [7, с. 29].

Таким чином, об'єктом авторського права є лише частина контенту веб-сайту, також важливою частиною контенту веб-сайту є такий об'єкт цивільних прав як інформація. Цей об'єкт важливо виділяти, оскільки не будь-яка інформація може розглядатись як об'єкт авторського права. Так, відповідно до ст. 434 ЦК України, до творів, які не є об'єктами авторського права, відносяться, зокрема, повідомлення про новини дня або інші факти, що мають характер звичайної прес-інформації. Відповідно до ст. 200 ЦК України, інформацією є будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Згідно з Листом Державного Департаменту інтелектуальної власності від 25 листопада 2004 р. № 16-14/5105 «Щодо охорони прав інтелектуальної власності на веб-сайт», поняття інформації включає відомості в будь-якій формі та вигляді, на будь-яких носіях (у тому числі листування, книги, помітки, ілюстрації (карти, діаграми, малюнки, схеми тощо), фотографії, голограми, кіно-, відеофільми, мікрофільми, звукові записи, бази даних комп'ютерних систем або повне чи часткове відтворення їхніх елементів), пояснення осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості.

Крім того, слід зазначити, що веб-сайт, якщо виходити з його чинного визначення, охоплює також і низку інших елементів. Як вже зазначалось, офіційно веб-сайт визначається як сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою у мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб'єкта і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інші інформаційні послуги через мережу Інтернет. Якщо звернутися до визначення поняття «апаратні засоби», то виявиться, що у поняття веб-сайту

все ж таки включаються також і матеріальні елементи. Так, відповідно до словника-довідника термінів нормативно-технічної документації, апаратні засоби – це матеріальна частина обчислювальної системи, яка включає в себе електричні та електронні елементи (наприклад, прилади та схеми), електромеханічні елементи (наприклад, дисководи) і механічні елементи (наприклад, стойки) [8]. Таким чином, веб-сайт слід вважати комплексним об'єктом, який включає в себе як матеріальні, так і нематеріальні елементи, тобто слід погодитись з висновком, що веб-сайт можна вважати майновим комплексом.

Говорячи про права на веб-сайт та його окремі складові не можна обійти стороною питання про співвідношення понять веб-сайту та доменного імені, неоднозначне розуміння якого приводить до неоднозначної судової практики з питань відшкодування шкоди, заподіяної недостовірною інформацією, розміщеною на веб-сайті.

Жваві дискусії були викликані Постанови Пленуму ВСУ від 27 лютого 2009 р. № 1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи», у якій ВСУ дійшов висновку, що належним відповідачем у разі поширення оспорюваної інформації в мережі Інтернет є автор відповідного інформаційного матеріалу та власник веб-сайту. Якщо автор поширеної інформації невідомий або його особу та/чи місце проживання (місцезнаходження) неможливо встановити, а також коли інформація є анонімною і доступ до сайту – вільним, належним відповідачем є власник веб-сайту, на якому розміщено зазначений інформаційний матеріал, оскільки саме він створив технологічну можливість та умови для поширення недостовірної інформації. Далі Суд зазначав, що дані про власника веб-сайту можуть бути витребувані відповідно до положень ЦПК України в адміністратора системи реєстрації та обліку доменних назв та адреси українського сегмента мережі Інтернет, таким чином прирівнюючи власника доменного імені й власника веб-сайту. Зазначена позиція була активно й слушно піддана критиці, оскільки особи власника доменного імені та власника веб-сайту далеко не завжди співпадають.

Дослідники убачають проблему в тому, що поняття доменного імені та веб-сайту недостатньо врегульовані, тому суди намагаються самостійно розмежувати ці поняття, що має наслідком досить неоднозначну судову практику у цій сфері. На першому етапі позиція судів зводилася до того, що власником сайту є особа, на яку зареєстроване відповідне доменне ім'я. Доменне ім'я, зареєстроване у відповідному домені, використовується для

позначення відповідного сайту. Для того, щоб сайт був позначений конкретним доменним ім'ям, спочатку необхідно зареєструвати доменне ім'я у відповідному домені [9].

Пізніше з'являються дещо відмінні від загальної судової практики судові рішення. Так, наприклад, особа звернулася до Мелітопольського міськрайонного суду Запорізької області з позовом про захист честі, гідності та ділової репутації і належними відповідачами вказала власника доменного імені, та ВАТ, на якому вона працює. Відповідач пояснив суду, що є власником доменного імені, однак ані він, ані ВАТ, директором якого він працює, не є власниками сайту, на якому розміщена стаття. На клопотання позивача, у національного реєстратора доменних імен були витребувані докази. У відповіді було зазначено, що реєстратор доменного імені не розміщує одноіменний веб-сайт на своїх технічних майданчиках і не є власником IP-адреси. З цієї причини запитувана інформація щодо веб-ресурсу та IP йому невідома. Тому суд сформував позицію, що відповідач є власником доменного імені (назви сайту), але не самого ресурсу [10].

Схожим до наведеного стало рішення Трускавецького міського суду Львівської області від 22 березня 2016 р. у справі № 457/328/15-ц, який дійшов наступних висновків. Судом було встановлено у судовому засіданні, що truskavets-mi.com.ua є відкритим суспільним сайтом, доступ до якого має широке коло осіб. У матеріалах справи містяться відповіді реєстратора, відповідно до якої він не має об'єктивно та не може мати даних щодо власника сайту truskavets-mi.com.ua, а володіє лише інформацією щодо власника доменного імені truskavets-mi.com.ua. Таким чином, непред'явлення вимог до безпосереднього поширювача інформації унеможливує можливість надання оцінки діям відповідачів у взаємозв'язку із матеріалами позовної заяви [11].

Таким чином, як слушно зазначають дослідники, суди приходять до висновку, що власниками доменного імені та веб-сайту можуть бути дві різні особи. Така ситуація можлива, коли власник доменного імені передає його у власність або користування іншій особі на підставі відповідного договору або ж коли воно здійснюється без належної правової підстави, про що адміністратор та реєстратор не повідомляються [11].

Слушним також представляється запропонований висновок про те, що якщо власник доменного імені довів, що він не розміщував певний веб-сайт, а натомість повідомить суду особу, яка має права і повноваження для такого розміщення, тоді така особа і має стати відповідачем і, якщо

буде доведено, нести відповідальність за зміст веб-сайту [12].

Висновки. Чинне легальне визначення поняття веб-сайту дає підстави вважати його комплексним об'єктом, який включає в себе як матеріальні, так і нематеріальні елементи, тобто можна погодитись з висновком, що у широкому розумінні веб-сайт можна вважати майновим комплексом, а отже, відчуження веб-сайту означає передачу всіх видів майна, призначених для його функціонування. Однак у предметі договору з відчуження веб-

сайту для виключення непорозумінь вкрай бажано додатково перелічити, які саме компоненти, що входять до складу веб-сайту, передаються за договором. Особливу увагу при укладенні договорів з відчуження веб-сайтів слід звернути на об'єкти прав інтелектуальної власності, перевірити, кому саме вони належать. Нарешті, слід перевірити, хто є власником доменного імені, чи передаються права на доменне ім'я разом із веб-сайтом, а також передбачити в договорі порядок перереєстрації доменного імені.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гура М.В. Цивільно-правова охорона Інтернет-сайту в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. – К. : НАН України. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького, 2006. – 31с.
2. Бабарыкин П.В. Гражданско-правовое регулирование создания и использования сайтов в сети Интернет : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. – СПб. : Санкт-Петербургский университет МВД России, 2005. – 23 с. – Режим доступу: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=1362832>.
3. Басманова Е.С. Интернет-сайт как объект имущественных прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. – М. : Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ, 2010 – 30 с. – Режим доступу: <http://www.dissertat.com/content/internet-sait-kak-obekt-imushchestvennykh-pra>
4. Лист Державного Департаменту інтелектуальної власності від 22 січня 2007 р. N 16-14/231 «Щодо веб-сайту як об'єкта авторського права». – Режим доступу: <http://www.owk.com.ua/list-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrajini-shchodo-veb-sajtu-yak-ob-ekta-avtorskogo-prava.html>
5. Майданик Н.І. Web-сайт в мережі Інтернет як особливий об'єкт авторського права // Юридична Україна: Правовий часопис. – 2008. – № 12. – С. 73-80.
6. Некіт К.Г. Доменне ім'я як об'єкт цивільних прав // Часопис цивілістики. – 2017. – № 23. – С. 40-45.
7. Зеров К.О. Веб-сайт як непоіменований об'єкт авторського права // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2013. – № 6-3. Т 2. – С. 28-30.
8. Словарь-справочник нормативно-технической документации. – Режим доступу: http://normative_reference_dictionary.academic.ru/3466
9. Рішення Рівненського міського суду від 07.05.2015 р. у справі № 569/8791/14-ц. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/44353733>
10. Рішення Мелітопольського міськрайонного суду Запорізької області від 13 лютого 2015 року у справі № 320/10302/14-ц. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42771204>
11. Кісіль О. Власники і користувачі домену, доменного імені, веб-сайту в інтернет-відносинах та у судовій практиці. – Режим доступу: http://protokol.com.ua/ru/vlasniki_i_koristuvachi_domenu_domennogo_imeni_veb_saytu_v_internet_vidnosinah_ta_u_sudoviy_praktitsi/
12. Томаров І. Власник домену = власник сайту, чи все ж таки ні? Свіже дихання судової практики. – Режим доступу: <http://www.legalshift.com.ua/?p=145>

Некіт Катерина Георгіївна

ВЕБ-САЙТ ЯК КОМПЛЕКСНИЙ ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Статтю присвячено дослідженню поняття та складових елементів веб-сайту. Зроблено висновок, що виходячи з чинного визначення поняття веб-сайту, його можна вважати майновим комплексом. Однак основна увага при відчуженні веб-сайту має бути приділена саме тим його компонентам, які є об'єктами прав інтелектуальної власності. Також зроблено висновок про те, що власник веб-сайту та доменного імені не обов'язково співпадають, що потрібно враховувати при визначенні відповідальних за недостовірну інформацію, розміщену на веб-сайті.

Ключові слова: веб-сайт, інтернет-сайт, доменне ім'я, контент, цифровий твір, майновий комплекс, недостовірна інформація.

Некіт Екатерина Георгиевна

ВЕБ-САЙТ КАК КОМПЛЕКСНЫЙ ОБЪЕКТ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВ

Статья посвящена исследованию понятия и составляющих элементов веб-сайта. Сделан вывод, что исходя из действующего определения понятия веб-сайта, его можно считать имущественным комплексом. Однако основное внимание при отчуждении веб-сайта должно уделяться тем его компонентам, которые являются объектами прав интеллектуальной собственности. Сделан также вывод о том, что собственник веб-сайта и доменного имени

не всегда совпадают, что необходимо учитывать при определении ответственных за недостоверную информацию, размещенную на веб-сайте.

Ключевые слова: веб-сайт, интернет-сайт, доменное имя, контент, цифровое произведение, имущественный комплекс, недостоверная информация.

Nekit Kateryna Heorhiyivna

WEBSITE AS A COMPLEX OBJECT OF CIVIL RIGHTS

The article is dedicated to a research of a concept and elements of the website. The conclusion is drawn that according to the legal definition of a concept of the website, it can be considered as a property complex. However the main attention at alienation of the website has to be paid to those his components which are objects of intellectual property rights. Also the conclusion is drawn that the owner of the website and a domain name not always coincide that needs to be considered when determining responsible for the unreliable information posted on the website.

Keywords: website, Internet, domain name, content, digital work, property complex, unreliable information.